

ЗАСОБИ ВИРАЖЕННЯ ПРОСТОРОВИХ ТА ЧАСОВИХ ХАРАКТЕРИСТИК ПЕРЕМІЩЕННЯ В РІДИНІ В АНГЛІЙСЬКИХ ТА УКРАЇНСЬКИХ ДІЄСЛОВАХ

MEANS OF EXPRESSION OF SPATIAL AND TEMPORAL CHARACTERISTICS OF MOVEMENT IN LIQUID IN ENGLISH AND UKRAINIAN VERBS

Середницька А.Я.,

orcid.org/0000-0003-0883-3229

кандидат філологічних наук,

доцент кафедри української мови

Національного університету «Львівська політехніка»

Лук'янчук О.С.,

orcid.org/0009-0001-0105-3257

студентка IV курсу факультету іноземних мов

Львівського національного університету імені Івана Франка

В англійській та українській мовах дієслова переміщення в рідині чи по її поверхні є вагомою частиною лексичної системи. У картині світу української мови дієслова переміщення в рідині численні і високочастотні, оскільки процеси переміщення в рідині є актуальними для мешканців України – великої країни зі складним рельєфом, багатьма річками, виходом до моря. Острівне розташування Англії також зробило процеси переміщення в рідині та по її поверхні дуже вагомими для носіїв мови. У результаті цього лексична система англійських дієслів надзвичайно багата й деталізована. Зокрема, відповідниками одного українського домінуючого слова *плисти* в англійській мові є три слова *swim*, *float*, *sail*, що називають процес переміщення в рідині живої істоти; предмета під дією зовнішніх сил; корабля.

Якщо на лексичному рівні англійська мова проявляє більшу деталізацію процесу переміщення, то вже на лексико-граматичному та словотвірному рівнях стає помітною багата структура української мови. По-перше, дієслово *плисти*, на відміну від англійського *swim*, є односпрямованим, тобто позначає переміщення в певному напрямку. Наявність односпрямованих та різноспрямованих пар дієслів є типовою ознакою слов'янських мов. По-друге, значну частину вагомій інформації в українській мові виражають словотвірні значення, передані словотвірними формантами, зокрема, дієслівними префіксами *с-*, *ви-*, *під-*, *на-*, *роз-*, *за-*, *до-*, *над-*, *при-*, *від-*, *с-*, *у-*, *об-*, *о-*, *про-*, *пере-*, *по-*. Синтетична українська мова передає 15 просторових і 2 часові характеристики, що уточнюють параметри проходження процесу переміщення, за допомогою численних префіксів.

Натомість в англійській мові словотвір дієслів не є достатньо розвиненим, щоб виразити велику кількість значень. Аналітична англійська мова для вираження просторових і часових характеристик переміщення предмета використовує окремі лексичні одиниці, прийменники й прислівники, а також описові звороти.

Ціль статті – провести порівняльний аналіз дієслів, що позначають переміщення у воді або її поверхні в англійській та українській мовах та способів вираження просторових та часових уточнень цього процесу.

Ключові слова: англійські дієслова переміщення в рідині та по її поверхні, українські дієслова переміщення в рідині та по її поверхні, словотвірні значення простору й часу, мовна картина світу, дієслівні префікси.

In English and Ukrainian languages, the verbs of movement in liquid or on its surface are an important part of the lexical system. In the linguistic worldview of the Ukrainian language, the verbs of movement in liquid are numerous and high-frequency, since the processes of movement in liquid are relevant for the inhabitants of Ukraine – a large country with a complex terrain, many rivers, access to the sea. England's insular location also made the processes of movement in and on the surface of liquid very important to native speakers. As a result, the lexical system of English verbs is extremely rich and detailed. In particular, the dominant Ukrainian word *плисти* corresponds to the three English words *swim*, *float*, *sail*, which refer to the process of movement of a living being in liquid; an object under the influence of external forces; a ship.

Even though the English language shows a high level of detailization of the movement process at the lexical level, at the lexical-grammatical and word-forming levels the rich structure of the Ukrainian language becomes noticeable. First of all, the verb *плисти*, unlike the English *swim*, is unidirectional and denotes movement in a certain direction. The existence of unidirectional and multidirectional pairs of verbs is a typical feature of Slavic languages. Secondly, a significant part of important information in the Ukrainian language is expressed by word-forming meanings conveyed by word-forming affixes, in particular, verbal prefixes *с-*, *ви-*, *під-*, *на-*, *роз-*, *за-*, *до-*, *над-*, *при-*, *від-*, *с-*, *у-*, *об-*, *о-*, *про-*, *пере-*, *по-*. The synthetic Ukrainian language conveys 15 spatial and 2 temporal characteristics specifying the parameters of the movement process with the help of numerous prefixes.

On the other hand, in the English language the word-formation of verbs is not developed enough to express a large number of meanings. Analytic English language uses separate lexical units, prepositions and adverbs, as well as descriptive phrases to express the specifics of the object's movement in space and time.

The aim of the article is to conduct a comparative analysis of verbs denoting movement in water or on its surface in English and Ukrainian languages and ways of expressing spatial and temporal characteristics of this process.

Key words: English verbs of movement in liquid or on its surface, Ukrainian verbs of movement in liquid or on its surface, word-forming meanings of space and time, linguistic worldview, verbal prefixes.

Постановка проблеми. В англійській та українській мовах дієслова переміщення є важливою частиною лексичної системи. Українські дієслова переміщення представлені великою кількістю лексичних одиниць та часто вживаються, оскільки процеси переміщення є дуже актуальними для мешканця великої країни зі складним рельєфом. Одним з найвагоміших процесів переміщення в картині світу української мови є переміщення у воді або по її поверхні. Дієслова переміщення в рідині також надзвичайно важливі для картини світу англійської мови, оскільки Англія є острівною країною з давніми традиціями мореплавства.

Для будь-якого процесу переміщення, у тому числі в рідині, визначальними є характеристики простору й часу. З огляду на те, що англійська й українська мови належать до різних типів, аналітичного й синтетичного, способи вираження просторових й часових характеристик переміщення в цих мовах суттєво відрізняються. Якщо в українській мові носіями просторових і часових характеристик є здебільшого численні дієслівні префікси, то в англійській – окремі лексичні одиниці, прийменники й прислівники, а також описові звороти.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дієслова переміщення англійської та української мов досліджували Г. Баторео, Н. Гонтаренко, О. Джеріх, Н. Іваницька, Б. Левін, Б. Левін, Т. Левченко, Г. Олекса, В. Русанівський, Н. Савчин, С. Соколова, Т. Чубань, І. Шатохіна та інші. Однак зіставлення способів вираження просторових та часових характеристик дієслів переміщення в рідині англійської й української мов до цього часу залишаються недостатньо вивченими. **Цілі** нашої статті – провести порівняльний аналіз дієслів, що позначають переміщення у воді або її поверхні в англійській та українській мовах та способів вираження просторових та часових уточнень цього процесу.

Виклад основного матеріалу. Значення українських дієслів, що виражають процес переміщення у воді або по її поверхні, можна звести до абстрактної лексики *плисти* (варіант *пливти*), що має значення «пересуватися у воді або по воді в якомусь напрямку за допомогою певних рухів тіла, спеціальних органів або знарядь» [11]. Як бачимо, українське *плисти* має ширше значення, що може стосуватися як живих, так і неживих істот, зокрема, предметів, човнів, кораблів, катерів тощо.

В англійській мові еквівалентами доміантної лексики *плисти* є три дієслова – *swim*, *float*, *sail*, що свідчить про багатство цього фрагмента ан-

глійської лексичної системи [2; 3, с. 5]. Англійське дієслово *swim* стосується живих істот, що переміщуються внаслідок власних зусиль, а не стороннього впливу: «to propel oneself in water by natural means (such as movements of the limbs, fins, or tail)» – «переміщати себе у воді за допомогою природних засобів, таких як кінцівки, плавники, хвіст». Переміщення предмета передає дієслово *float*, а плавзасобу – *sail*. Така деталізація процесу переміщення у воді в англійській мові пов'язана з географічним розташуванням Англії, її історією. Англія тривалий час була володаркою морів, мала багато заморських колоній. Відповідно, у картині світу англійської мови процес переміщення в рідині та по її поверхні набув значної ваги.

Якщо на лексичному рівні англійська мова проявляє значно більшу деталізацію процесу переміщення, то вже на лексико-граматичному та словотвірному рівні стає помітною багата структура української мови.

По-перше, дієслово *плисти*, на відміну від англійського *swim*, є односпрямованим, тобто позначає переміщення в певному напрямку. Наявність односпрямованих та різноспрямованих пар дієслів є типовою для слов'янських мов. Різноспрямованим відповідником до дієслова *плисти* є *плавати*, «пересуватися в різних напрямках, тримаючись на поверхні води або у воді» [11]. Англійська мова не має односпрямованих й різноспрямованих варіантів дієслів, таких, як *іти* / *ходити*, *бігти* / *бігати*, *летіти* / *літати*, *нести* / *носити*, *везти* / *возити* тощо. Значення односпрямованості / різноспрямованості в англійській мові передають іншими засобами, зокрема лексичними одиницями, описовими зворотами, прийменниками, прислівниками, контекстом цілого речення. Наприклад, у реченні «Some of them can grow on the seabed, others can freely float on the water surface, carried by wind or current in different directions, and others can grow on coastal stones» різноспрямованість переміщення передано прислівником *freely*, а також зворотом *in different directions*. Н. Іваницька стверджує, що в англійській мові спрямованість переміщення осмислюють як «дейктивно визначений напрямок» [9, с. 155], що передбачає вказівку на доцентрове переміщення to bring «to take someone or something to the place you are now, to the place you are going to, or to the place that you have been talking about» або відцентрове to take «to move someone or something from one place to another» [4, с. 135].

По-друге, значну частину вагомої інформації в українській мові виражають словотвірні

значення, передані словотвірними формантами, зокрема, дієслівними префіксами. Натомість в англійській мові словотвір дієслів не є достатньо розвиненим, щоб передати велику кількість значень. Англійська мова має певну кількість словотвірних формантів, які відображають просторові й часові ознаки (*submerge, submerse, descend, predate*), однак їх замало, щоб передати всі просторові й часові особливості процесу переміщення. Аналогічні до українських словотвірних значень просторові значення в англійській мові передають прийменники, прислівники, а часові – дієлова й описові звороти [8, с. 30]. Про таку суттєву відмінність англійської та української мов стверджує Г.І. Олекса: «... дериваційна продуктивність українських дієслів, що виявляється в здатності приєднувати до твірних основ словотвірні префікси (в- (у-, вві-, уві-), ви-, від- (віді-), до- (ді-), з- (зі-, с-), за-, на-, над- (наді-), об- (обі-), пере-, під- (піді-), по- (пі-), при-, про-, роз- (розі-), створює лакунарну зону в англійській мові, компенсація якої відбувається прийменниково-прислівниковими мовними засобами: *step back, drive off, come closer, move backwards, move towards, run into, sail to, crawl up, swim up, swim inside, swim around* та ін.» [10, с. 221]. У той час як в українській мові прийменники в багатьох випадках перетворилися на просторові префікси дієслів (*до-, від-, у-, в-, під-, з-, на-*), в англійській вони продовжують вживатись як незалежне слово.

Як свідчить Т. Левченко., Т. Чубань, з префіксами найактивніше поєднуються односпрямовані дієслова переміщення [12, с. 202]. За допомогою префіксів односпрямоване дієслово *пливти (плисти)* в українській мові зазнає численних змістових модифікацій, що стосуються простору. Проаналізуємо ці ознаки й продемонструємо, якими засобами передає ці значення англійська мова:

1) Словотвірне значення «переміщатися догори» в українській мові передають префікси *с-, ви-, під-*: *спливати*⁷, *поспливати*³, *випливати*¹, *виплисту*¹, *впливти*¹ і *вплинути*¹, *повипливати док.*, *підпливати*³ [11]. Також значення підйому з глибин води на поверхню передають лексеми *зринати*¹, *позринати*, *підніматися*¹// і *підійматися*¹// [11]. В англійській мові значення «переміщатися догори в рідині» виражає прийменник *up*: «Fish often swim up to the surface and swallow air».

У свою чергу, є чимало англійських лексичних засобів, значення яких близьке до українського дієслова *виринати*: *emerge, get beyond, surface*. Перелічені слова, на відміну від *swim*, що стосу-

ється лише істот, можуть стосуватися як істот, так і кораблів: «We cannot emerge from this stream»; «At a specific time of night and a specific location in the waters of Skellige, a ghost ship emerges only for a brief moment»; «So many people can't get beyond the surface»; «The destroyer escorts attacked the submerged U-boat and forced her to surface»; «If you need air, you may surface»; «The submarine surfaced a few miles off the coast» [1; 5; 6].

2) Словотвірне значення «переміщатися до однієї точки з різних напрямків» виражає префікс *с-, на-*: *спливатися*¹, *поспливатися*¹, *напливати*², *наплинути*¹ [11]. Англійська мова не має словотвірних еквівалентів до цього значення і виражає його описовими лексичними зворотами: *meet in a single central point, meet at one point, coming at them from different directions*: «And yet, during their journey, all the characters meet in central meeting point several times»; «They meet at one point at the center»; «The Maddox reported seeing multiple unidentified vessels on their sonars coming at them from different directions» [1; 5]. Також вживають дієслово *converge*, що може поєднуватися з назвами різних транспортних засобів, наприклад: «Ambulances, police cars, and fire engines all converged on the scene» чи осіб, що переміщуються: «100,000 people are expected to converge on the town for the festival» [5; 6]. Це ж дієслово може стосуватися і зближення кораблів: «I want every ship in range to converge on those coordinates now» [1].

3) Словотвірне значення «від однієї точки в різних напрямках» в українській мові виражає префікс *роз-*: *розпливатися*^б, *порозпливатися*¹ [11]. В англійській мові це значення передають лексичні засоби, зокрема, дієслово *disperse*: «Ordering the merchant ships to disperse, his squadron took up battle positions» [1]. Також використовують описові звороти на зразок *from one point in different directions (destinations)*, наприклад, «Ships and boats leave the port in different directions»; «Ferries sail from the city of Saipan to different destinations all through the day» [1; 5].

4) Словотвірне значення «всередину об'єкта» в українській мові виражає префікс *за-*: *запливати*, *запливти* і *заплисти*, *позапливати* [11]. В англійській мові еквівалентом цього значення є прийменник *into*: «Today divers can swim into the engine room and other parts of the vessel», а також прийменник *inside*: «We plan to sail inside the caldera through a narrow entrance called Neptune's Bellows» [1; 5].

5) Словотвірне значення «назовні об'єкта» в українській мові виражає префікс *ви-*: *випли-*

вати2, виплисти2, впливати2 і вплинути2, повпливати [11]. В англійській мові це значення передає прийменник або прислівник *out, out of*: «If you do not wish to swim out to the open sea you can turn back»; «I ducked under the balcony, there was a window, and through it, I got outside and was able to swim out»; «I'm surprised he didn't try to swim out of here» [1; 5].

Оскільки в англійській мові *swim* стосується лише переміщення істот, впливання корабля з якоїсь точки передають дієсловом *sail* з прийменником *out* або *out of*: «Containers filled with cellphones sail out from Chinese ports and much-needed oil is returned», «But when we sail out of the harbour...» [1; 5]. Аналогічне значення також може бути передано ідіомою *set sail* у поєднанні з прийменником *from*: «She set sail from the port of Marseille and landed in Acre» [1].

6) Словотвірне значення «до чого-небудь» в українській мові виражає низка префіксів *до-, за-, над- під-, при-*. Така велика кількість формальних виразників значення свідчить про важливість процесу прибуття до цілі для картини світу української мови. Очевидно, що саме досягнення цілі було важливим для українців у будь-якій подорожі, про що зайвий раз свідчить велика кількість синонімів для позначення цього процесу: *допливати1, запливати1, запливати1 і заплисти1, надпливати1, підпливати1, поїдпливати, припливати1, приплинути1, прибуватися1* [11]. В англійській мові це значення передають прийменники *to* або *towards*, що можуть вживатися як з дієсловами *swim, float, sail*: «If the shore is close, swim to the shore»; «Swim towards the shore!»; «We take the vertical ladder down to it, and, using our hands to push off the walls, slowly sail towards the exit!»; «A ship close to the shore raises a white sail, a boat with passengers slowly floats toward it...» [1; 5; 6].

7) Словотвірне значення «від чого-небудь» в українській мові виражають префікси *від-, с-, у-*: *відпливати1, відплисти1, відпливати1, відплинути1, повідпливати, спливати1, упливати1* [11]. В англійській мові це значення передає прислівник або прийменник *away*, а також прийменник, що складається з двох слів *away from*. Прийменники можуть поєднуватися з дієсловом *swim, sail, float*: «One day he tried to swim away»; «At that point, they will swim away from the player»; «But when he tries to sail away from the island, he encounters an enormous red turtle which sinks the raft»; «Usually holidaymakers come to the island early in the morning and float away by the last motor ship in the evening»; «When the jettisoned

cargo containers float away from the ship, they are translucent» [1; 5; 6].

8) Словотвірне значення «навколо об'єкта» в українській мові виражають префікси *об-, о-, обпливати1, обпливати2, опливати* [11]. Англійська мова передає аналогічне значення прийменником *around*, що поєднується з дієсловами *swim, sail, float*: «Several moments later, he manages to dive underwater and swim around the station in full awareness»; «You need to sail around it»; «In some cases, big icebergs simply float around Antarctica for years, causing little threat to shipping lanes as they melt» [1; 5].

9) Словотвірне значення «повз об'єкт» в українській мові виражає префікс *про-*: *пропливати1, пропливати2, проплинути* [11]. Англійська мова передає аналогічне значення прийменником або прислівником *past* чи *by* у поєднанні з дієсловами *swim, sail* та *float*: «You can watch fish swim past while you fall asleep»; «There are no settlements, single boat without pestering the beach, swim by»; «I love walking by the river and watching the boats float by»; «No ship will sail by without my knowledge»; «It's a pleasure – to sail past the Caribbean islands, leaving the whole world behind»; «Traditional wooden boats float past motorboats on Dubai Creek» [1; 5; 6].

10) Словотвірне значення «через об'єкт» в українській мові виражає префікс *пере-*: *перепливати1, поперепливати, переплинути* [11]. Англійська мова передає аналогічне значення прийменниками *through, across* у поєднанні з дієсловами *swim, sail, float*: «To reach the beach, visitors must swim through a short underwater tunnel»; «It will sail through the Bering Strait»; «Perhaps it'll float through the loading bay in full view of everybody»; «They would swim across the canal»; «71-year-old Frenchman to float across the Atlantic Ocean in a barrel»; «Can't sail across an open ocean» [1; 5; 6].

11) Словотвірне значення «під об'єкт» в українській мові виражає префікс *під-*: *підпливати2* [11]. В англійській мові аналогічне значення передає прийменник *under*, що поєднується з дієсловами *swim, sail* та *float*: «You can swim under a wall»; «The cable will float under the vessel»; «There are many boats you can hire to sail down these canals and under bridges» [1; 6].

12) Словотвірне значення «наштовхуватися на об'єкт» в українській мові передає префікс *на-*: *напливати1* [11]. В англійській мові це значення виражають лексичні засоби – дієслова *slam, crash, ran* та прийменник *into*: «The ship slammed into the shallow coral reefs»; «He was woken up when

the ship crashed into an iceberg»; «After the ship ran into an iceberg, Kate got on board the very last lifeboat» [1; 5].

13) Словотвірне значення «з місця на місце» в українській мові передає префікс *про-*: *пропливати*²// [11]. В англійській мові значення передають зворотом *from place to place*: «She tried to swim from Cuba to Florida»; «One of the most important jobs on a ship is to navigate the ship safely from one point to another» [1; 5].

14) Словотвірне значення «далеко» в українській мові передає префікс *за-*: *запливати*, *запливти* і *заплисти* [11]. В англійській мові це значення виражають прислівником *far*: «Master ships enabled fishermen to sail far into the open seas»; «I liked to swim far from the shore»; «Float downstream as far as you can» [5; 6].

15) Словотвірне значення «долати якусь відстань» в українській мові передає префікс *про-*: *пропливати*³ [11]. В англійській мові це значення виражають описовим зворотом на зразок *cover some distance*: «They have to swim some distance underwater»; «To get there we sail short distance to north»; «In search of food Alacanti float long distances until you again the day will come» [1; 5].

Словотвірних значень, що уточнюють часові характеристики переміщення в рідині, в українській мові значно менше порівняно з просторовими значеннями:

1) Словотвірне значення «почати переміщатися» в українській мові виражає префікс *по-*: *попливти*¹ і *поплисти*¹, *поплинути*¹, *поплинути*² [11]. В англійській мові значення передають дієслова *start*, *begin*: «But then you'll start to swim»; «They found that the flow paths met the channels under the ice shelf where the ice starts to float»; «They begin to sail to the places where capacity is as low as possible» [1; 6].

2) Словотвірне значення «переміщатися якийсь час» в українській мові виражає префікс *про-*: *пропливати*⁴ [11]. В англійській мові це значення передають описові звороти на зразок:

move over a course of time, swim for some time: «Do not swim for long time in cold water» [1].

Різноспрямоване українське дієслово *плавати*¹ має менше похідних. Його словотвірні значення стосуються характеристик часу та інтенсивності дії: *поплавати*¹ «плавати якийсь час», *проплавати* «плавати якийсь час», *виплавати* «плаваючи, побувати в багатьох місцях», *сплавати* «плаваючи, побувати скрізь, у багатьох місцях», *наплаватися* «багато, досхочу поплавати» [11]. Англійська мова не має категорії односпрямованості – різноспрямованості, через це передає ці значення іншими засобами, прийменниками, прислівниками, контекстом цілого речення, дейктичною вказівкою на визначений напрямок [9, с. 155].

Висновки. Дієслова переміщення в рідині відображають вагомий для англійської та української мов фрагмент мовної картини світу. Українські дієслова переміщення представлені великою кількістю лексичних одиниць та часто вживаються, оскільки процеси переміщення є дуже актуальними для мешканця великої країни зі складним рельєфом. Острівне розташування Англії також зробило процеси переміщення в рідині та по її поверхні дуже вагомими для носіїв мови. Лексична система англійських дієслів є надзвичайно багатою і деталізованою. Відповідниками одного українського домінантного слова *плисти* в англійській мові є три слова *swim*, *float*, *sail*, що окремо називають процес переміщення в рідині живої істоти, предмета під дією зовнішніх сил, корабля. Однак багатство української мови виявляється на словотвірному рівні, оскільки синтетична українська мова здатна передавати просторові й часові характеристики переміщення за допомогою численних префіксів. Аналітична англійська мова для вираження просторових і часових особливостей переміщення предмета використовує окремі лексичні одиниці, прийменники й прислівники, а також описові звороти.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Britannica dictionary. URL: <https://www.britannica.com/dictionary> (дата звернення: 22.03.2023).
2. Difference between float, swim and sail in english. URL: <https://jakubmarian.com/difference-between-float-swim-and-sail-in-english/> (дата звернення: 22.03.2023).
3. Hanna J. Batoréo. Cognitive and lexical characteristics of Motion in liquid medium: AQUA-motion verbs in typologically different languages. *Psychology of Language and Communication*. 2008. Vol. 12. No. 2. DOI: 10.2478/v10057-008-0006-x4
4. Levin B. English word classes and alternations: A preliminary investigation. Chicago : Chicago University Press, 1993. 366 p.
5. Longman English Dictionary. URL: <https://www.ldoceonline.com/> (дата звернення: 22.03.2023).
6. Merriam-Webster dictionary. URL: <https://www.merriam-webster.com/> (дата звернення: 22.03.2023).
7. Roget P.M. Roget's Thesaurus. <https://www.gutenberg.org/ebooks/22> (дата звернення: 22.03.2023).

8. Джеріх О. С. Семантика дієслів пересування у водному середовищі в горизонтальній площині (на матеріалі англійської, німецької та іспанської мов). *Типологія мовних значень у діахронічному та зіставному аспектах*. 2017. Випуск 33–34. С. 25–34.
9. Іваницька Н. Б. Дієслівне вираження мікрокатегорії «Рух» в українській та англійській мовах. *Наукові записки. Зб. наук. праць. Серія «Філологічні науки»*. К. : КДПУ. 2009. № 86. С. 154–158.
10. Олекса Г.І. Лексико-семантична класифікація дієслів на позначення руху. *Мова і культура*. 2012. Вип. 15. Т. 1. С. 220–225.
11. Словник української мови : в 11 тт. / за ред. І. К. Білодіда. Інститут мовознавства. Київ : Наукова думка. 1970–1980.
12. Чубань Т., Левченко Т. Особливості сполучуваності з префіксами дієслів односпрямованого руху і дієслів різноспрямованого руху в сучасній українській мові. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2016. Вип. 16. С. 200–207.

УДК 811.161.2+378.147

DOI <https://doi.org/10.32782/tps2663-4880/2022.27.3.3>

ОСОБЛИВОСТІ ВИКЛАДАННЯ ДИСЦИПЛІНИ «УКРАЇНЬСЬКА МОВА ЗА ПРОФЕСІЙНИМ СПРЯМУВАННЯМ» В УМОВАХ ЗМІШАНОГО НАВЧАННЯ

PECULIARITIES OF TEACHING THE DISCIPLINE «UKRAINIAN FOR SPECIFIC PURPOSES» IN A BLENDED LEARNING ENVIRONMENT

Січкач С.А.,

orcid.org/0000-0001-6262-2831

кандидат філологічних наук, доцент,

доцент кафедри прикладної лінгвістики та журналістики

Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини

Денисюк І.А.,

orcid.org/0000-0001-8641-3444

старший викладач кафедри прикладної лінгвістики та журналістики

Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини

Останні три роки – роки викликів для освіти в Україні. Пандемія коронавірусу, а тепер повномасштабна війна, суттєво обмежили можливість здобувачів вищої освіти фізично відвідувати заклади вищої освіти і тим самим підштовхнули освітян до пошуку нових форм та форматів навчання. Більшість закладів перейшли повністю на дистанційне навчання, але виникають певні труднощі при проведенні практичних занять в такому режимі. Саме тому все більшої популярності набирає змішане навчання. Це – методика, за якою студенти засвоюють частину матеріалу онлайн і якоюсь мірою самостійно керують своїм часом, а частину – офлайн, в закладі вищої освіти. Водночас, це пов'язані між собою компоненти робочої навчальної програми. Саме тому у статті проаналізовано наукові підходи та концепції щодо впровадження змішаної системи навчання в заклади вищої освіти України. Обґрунтовано, що змішане навчання – це поєднання безпосередньої (проведення занять в аудиторії) та опосередкованої (проведення занять онлайн) форм взаємодії викладача та здобувачів вищої освіти. Визначено переваги змішаного навчання як для закладів вищої освіти, так і для самих студентів. Акцентовано увагу на сучасних моделях змішаного навчання та обрано найпопулярніші, серед яких: ротаційна модель, гнучка модель, самостійне змішування, віртуальне середовище. Зазначено, що для викладання дисципліни «Українська мова за професійним спрямуванням» доцільно використовувати ротаційну модель «За станціями», ротаційну модель «За лабораторіями» та модель «Віртуальне середовище». Ротаційна модель «За станціями» – це модель змішаного навчання, яка передбачає чергування форматів онлайн та офлайн впродовж очного навчання. Ротаційна модель «За лабораторіями», яку використовують викладачі дисципліни «Українська мова за професійним спрямуванням» під час проведення практичних занять. Модель «віртуальне середовище», яка передбачає студентами розподіл часу між відвідуванням традиційних занять і дистанційним навчанням.

Ключові слова: змішане навчання, українська мова за професійним спрямуванням, заклад вищої освіти, традиційне навчання, онлайн-навчання.

The last three years have been challenging for education in Ukraine. The coronavirus pandemic, and now the full-scale war, have significantly limited the ability of students to physically attend higher education institutions and thus pushed